

Валентина Мовчан,
кандидат педагогічних наук, старший
викладач кафедри початкової освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ГРАФІЧНОЇ ГРАМОТИ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Одним із пріоритетних завдань сучасної початкової школи є пошук оптимальних шляхів формування вмінь у молодших школярів сприйняття й аналізу різних видів інформації (текстової, числової, графічної, звукової). Нині в практичній діяльності людини значно зросла питома вага розумової діяльності, пов'язаної із аналізом і систематизацією графічної інформації. Все більшого значення набувають графічні способи передачі інформації: графічні схеми, технічні креслення, рисунки, карти, діаграми, малюнки, криптограми, емрді тощо. Графічні знання і вміння інтегрують зорове й логічне сприйняття інформації, сприяють розвитку спостережливості, уяви, візуального та критичного мислення. Здатність до графічної діяльності, готовність до розв'язування просторових задач графічними методами є одним із показників загального розумового розвитку. Тому формування основ графічної грамоти в молодших школярів має стати невід'ємним складником навчально-виховного процесу початкової школи.

Графічні уміння – це уміння виконувати графічні зображення, які не існують без технічних чи то художніх умінь, тому що виступають у взаємодоповненні. Під «художньо-графічними уміннями», О. Літковець розуміє ступінь практичного опанування учнями початкових класів виражальними можливостями графічного мистецтва з трансформації зображення в знаково-образну форму [24].

Відзначимо, що в графічній діяльності процеси сприйняття, споглядання, процеси пам'яті, уяви протікають в єдності. У процесі графічного зображення учні початкової школи прагнуть виразити власні почуття гармонії і прекрасного, реалізувати творчий або технічний потенціал.

Формування графічної грамоти молодших школярів залежить від педагогічних умов, що впливають на організацію й контроль навчально-виховного процесу в початковій школі.

У контексті нашого дослідження, ми розглядаємо педагогічні умови формування основ графічної грамоти молодших школярів на уроках трудового навчання як комплекс чинників і обставин, що забезпечують ефективність формування графічних умінь учнів у процесі предметно-перетворювальної діяльності.

Основними методами навчання у процесі яких відбувається формування основ графічної грамоти в молодших школярів, є демонстрація об'єктів, графічних зображень (ескізів, креслень), вивчення елементів графічної мови й умовних позначень, виконання різнорівневих вправ і практичних завдань, що передбачають виготовлення виробу в матеріалі.

Перша умова, що забезпечує застосування потенціалу уроків трудового навчання у початковій школі для формування графічної грамоти молодших школярів, така: в основі їхньої навчально-практичної діяльності має бути аналітично-пошукова діяльність і розв'язання прикладних графічних завдань з подальшим виготовленням виробу в матеріалі. Виготовлення виробу (робота з матеріалами) дозволяє активізувати й поглибити знання з графіки. Але при цьому важливо, щоб молодші школярі міркували й пізнавали, а не просто репродуктивно оволодівали прийомами виконання трудових дій.

Друга умова – співпраця, партнерство вчителя і учнів під час графічної розробки, внесення коректив і поправок, обговорення етапів виготовлення та реалізації задуму в матеріалі.

Варто враховувати, що на уроках трудового навчання молодші школярі працюють з моделями, описують їх і аналізують будову. При аналізі будови вчителю варто надавати не одну, а декілька моделей, що відрізняються лише розміром деталей, це дозволить молодшим школярам зрозуміти особливості побудови конструкції.

Чим більше вчитель спрямовує увагу молодших школярів на аналіз, на вивчення різних геометричних форм, способів побудови й з'єднання деталей, привчає самотійно вносити корективи в будову конструкції, розробляти різні варіанти виробів тим краще учні розуміють особливості графічної побудови виробів, взаємозв'язок й послідовність дій при виготовленні їх у матеріалі.

Третя умова – це застосування вчителем на уроках трудового навчання сучасних методів і підходів щодо формування основ графічної грамоти молодших школярів із урахуванням їх індивідуальних здібностей і вподобань. Ефективність формування графічної грамоти молодших школярів суттєво залежить від вибору вчителем методів і підходів, застосування новітніх досягнень психології та педагогіки, усвідомлення ним мети графічної підготовки. Для формування графічних умінь учнів початкової школи, на нашу думку, варто добирати методи, що стимулюють активний розвиток ключових компетентностей під час навчально-пізнавальної та графічно-художньої діяльності. Цьому сприяє метод проектів, що базується на прикладних завданнях у різних сферах життя та максимально враховує інтереси й здібності дітей.

Організаційні форми проектів можуть включати індивідуальну роботу кожного учня, колективну роботу за інтересами до сучасних видів графічної інформації. Такі організаційні форми сприяють ефективному

ознайомленню молодших школярів з різними видами та способами застосування графічних знань і умінь.

Для вивчення інтересів і уподобань молодших школярів варто організувати виставки робіт учнів. Пропонувати учням початкової школи називати вироби які їм найбільш подобаються, які вироби створювати було найцікавіше, на яких етапах роботи виникали труднощі. Це також дозволяє формувати в молодших школярів емоційно-позитивне ставлення до процесу і результатів графічної діяльності, усвідомлення значущості графічних знань і умінь.

Варто зазначити, що виокремлені педагогічні умови спрямовані не лише на засвоєння графічних знань і вироблення відповідних умінь, а й на підвищення мотивації, розвиток пізнавальної і творчої активності молодших школярів.

Безперечно, формуванню основ графічної грамоти молодших школярів сприяє проектний метод навчання, що передбачає організацію навчального процесу, спрямованого на самоосвіту, саморозвиток, самооцінку. Під час виконання навчальних проектів молодші школярі навчаються самостійно добирати інформацію, висувати різні гіпотези, здобувати знання й застосовувати їх для розв'язання предметно-перетворювальних завдань.

Підсумовуючи зазначимо, що обґрунтовані педагогічні умови забезпечують підвищення ефективності формування основ графічної грамоти молодших школярів, а також розвиток інтелекту й творчих здібностей.

Список використаних джерел

1. Літковець О. Д. Формування графічних умінь в учнів початкових класів на уроках трудового навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. Д. Літковець; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2016. – 22 с.